

Teknologian yhteiskunnallinen ja kulttuurinen tutkimus

Seminaarialustuksia
11.12.2006

Toim. Petteri Repo & Jari Aro

Kuluttajatutkimuskeskus, työselosteita ja esitelmiä 101/2006

**Teknologian yhteiskunnallinen ja kulttuurinen tutkimus
Seminaarialustuksia 11.12.2006**

Toim. Petteri Repo & Jari Aro

Julkaisija

KULUTTAJATUTKIMUSKESKUS

PL 5 (Kaikukatu 3)

00531 HELSINKI

Puh. (09) 77 261

Faksi (09) 7726 7715

www.kuluttajatutkimuskeskus.fi

wap.kuluttajatutkimuskeskus.fi

Kannen valokuva

Petteri Repo, Kuluttajatutkimuskeskus

Taitto

Taina Pohjoisaho, Kuluttajatutkimuskeskus

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	1
Petteri Repo ja Jari Aro	
HALLINNOINTIA SÄHKÖISTÄMÄSSÄ	1
Kai Eriksson	
TIETOKONEET JA INTERNET KULUTTAJIEN ARJESSA.....	3
Tiina Ikala	
BLOGIT JA KULUTUSKIRJOITTELU.....	6
Mari Koistinen	
DIGITAALISEN TELEVISION ÄÄNI JA INTERAKTIIVISET ÄÄNENSOVELLUKSET....	8
Ahti Korhonen	
DISCURSIVE MANAGEMENT OF MORALITIES IN MEDIA USE ACCOUNTS.....	11
Jari Luomanen	
TIETOKONETUETTU, YHTEISÖLLINEN ELÄMÄNTAPAINNOVAATIO TYYPIN 2 DIABETEKSEN ENNALTAEHKÄISYYN	13
Jarmo Sarkkinen & Kimmo Tarkkanen	
KASVU KÄNNYKÄN KANSSA – OPISKELIJOIDEN KERTOMUKSIA MATKAPUHELINKÄYTÖN MUUTOKSISTA	17
Jaakko Suominen	
TIETOYHTEISKUNTA KANSALLISENA KERTOMUKSENA.....	20
Sari Tuuva-Hongisto	

ESIPUHE

Web 2.0 ja ubiikki kuvastavat tietoyhteiskunnan uutta tulemistä. Näkökulmasta riippuen käyttäjille ollaan nyt tarjoamassa itsepalvelua, aktiivisuutta tai yhteisöllisyyttä. Käyttäjät ovat osoittaneet melkoista mukautumiskykyä ja jopa kehittäneet itse uusia tietoyhteiskuntapalveluja.

Pinnan alla kuitenkin kytee. Nyt viranomaiset ja yritykset joutuvat arvioimaan suhdettansa käyttäjien aktiivisuuteen, koska omatoimisuus merkitsee kontrollisuhteen muuttumista. Toisaalta osa käyttäjistä ei haluaisi osallistua aktiivisesti tietoyhteiskuntaan edes virittämällä digiboksin.

Odotamme malttamattomasti niitä arjen sankaritarinoita, jotka aikanaan nostetaan esille, kun tätä aikakautta muistellaan. Toivotamme oikein viihtyisää Teknologian kulttuurin ja yhteiskunnallisen tutkimus -seminaaria!

Tokiossa ja Tampereella 29.11.2006

Petteri Repo ja Jari Aro

Kai Eriksson
Helsingin yliopisto
Sosiologian laitos
kai.eriksson@helsinki.fi

HALLINNOINTIA SÄHKÖISTÄMÄSSÄ

Verkkotekniikka ja itseorganisointi e-hallinnossa

Tarkastelen alustuksessa sähköisen hallinnon teemaa julkisen hallinnon uutena verkkoteknologiaan perustuvana nousevana paradigmatena. Sähköinen hallinto viittaa alueeseen, jossa tekniikka ja poliittinen hallinto kohtaavat toisensa. Kapeasti ymmärrettynä sähköisellä hallinnolla on tavallisesti viitattu tapoihin, joilla julkinen hallinto käyttää tietotekniikkaa hallintokäytäntöjensä tehostamiseksi. Tällöin tietotekniikka toimii välineenä, jonka kautta vallitsevat käsitykset informaation asemasta julkishallinnossa siirtyvät politiikan rakenteisiin. Kuitenkin laajemmin ymmärrettynä mitä voimakkaammin julkinen hallinto omaksuu verkko-pohjaisia palveluja ja käytäntöjä, sitä pakottavammin myös näkemykset julkishallinnon luonteesta ja tähän liittyvästä politiikkakäsityksestä asettuvat uudelleen tarkasteltaviksi.

Sähköinen hallinto viittaa tavallisesti informaatioteknologian, etenkin Internetin käyttämistä julkisten palvelujen jakamiseen helpommalla, asiakassuuntautuneella ja kustannustehokkaalla tavalla. Keskeisen elementin hallintokäytäntöjen sähköistämässä muodostaa juuri asiakaslähtöisen hallinnan järjen omaksuminen. Kansalaisten ja elinkeinoelämän kohtaamispaikkoja hallinnon kanssa pyritään muuttamaan sellaisiksi, että nämä kohtaamispaikat heijastelisivat hallinnon vaatimusten sijasta kansalaisten ja elinkeinoelämän vaatimuksia (OECD 2004, 35). Asiakaslähtöinen ajattelutapa on tietenkin ollut jo kauan kiinteä osa laajempaa julkishallinnon uudistamista.

Keskustelu sähköisestä hallinnosta nostaa esiin informaatio- ja kommunikaatioteknologian julkishallinnollisen uudistustyön runkona, välineenä tämän reformin toteuttamiseksi. Itse asiassa tämä uudistustyö ja informaatio- ja kommunikaatioteknologia ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa: niitä on usein mahdoton erottaa omiksi alueikseen (Taylor 1992, 375). Rinnan asiakaslähtöisen politiikkakäsityksen yleistymisen kanssa informaatioteknologia on mahdollistanut näkemyksen, että asiakas ei ole ainoastaan julkishallinnon palvelujen kohde. Sen sijaan hänestä tulee myös keskeinen hallinnon pohjana olevan toiminnallisen informaation tuottaja. Juuri tähän perustuu informaatioteknologian potentiaalisesti kumouksellinen vaikutus hallintokäytäntöjen uudelleenorganisoinnissa. Verkkopalvelujen sisältämät palauterakenteet nimittäin mahdollistavat käyttäjien mobiilisoimisen itseään koskevan informaation tuottamiseen aivan uudella tavalla.

Sähköisen hallinnon kannalta katsottuna kansalaisista tulee politiikkatoimenpiteitä ohjaavan informaation keskeisiä tuottajia. Toisin sanoen julkishallinnon palvelujen kuluttajia vedetään lisääntyvästi mukaan niiden tuotantoon, kuten esimerkiksi juuri silloin kun sosiaaliturvihakemuksen käsittely riippuu hakijan antamasta informaatiosta (Bellamy ja Taylor 1998, 75). Näin asiakaskeskeinen lähestymistapa ulottuu tarjonnan lisäksi myös informaation tuotantoon palvelujen tarjonnan edellytyksenä. Tämä myös laajentaa sähköisen hallinnon käsitettä hallinto-prosessien automatisoimisen välineestä koko hallinnon strategian uudistamiseen

ohjaavaksi logiikaksi. Samalla sähköisen hallinnan päämäärät ja niihin liittyvät poliittiset keskustelut kytkeytyvät väistämättä osaksi sitä perinnettä, joka toisesta maailmansodasta lähtien on lähinnä systeemitieteiden piirissä kehitelty itseään-korjaavien järjestelmien teoreettista perustaa sekä niiden erilaisia sovelluksia.

Sähköisen hallinnon esiinmarssi merkitsee muutosta hallinnan metodeissa, kohdealueissa ja sen järjessä erityisesti itseorganisointiin liittyvien periaatteiden ja metaforien valossa. Tämä muutos ja siihen sisältyvät kehityspotentialit ovat tietotekniikan uusiin muotoihin nivelytyessään ja niiden kautta artikuloituessaan saaneet monia sellaisia muotoiluja, joiden pohjalta julkisen hallitusvallan toiminta-ala ja menetelmät ovat uudelleenmäärittyneet varsin selkeiden teemojen yhteydessä. Ne on yhdistetty erilaisiin käsitteellisiin mielikuviin ja iskusanoihin, jotka ovat liittyneet esimerkiksi "suoraan demokratiaan", "e-demokratiaan" tai "kansalaisosallistumiseen". Mutta nähdäkseni kysymys ei ole niinkään erillisistä ilmiöistä politiikan uudelleenmäärittäneellä kentällä. Pikemminkin kyse on poliittisen hallinnan uudelleenajattelumisesta tilanteesta, jossa verkkopohjaiset tekniikat ovat tarjonneet kokonaisen sarjan erilaisia käsitteitä ja käytäntöjä, joita ilman tämä hallinta ja sen uudelleenorganisointi ei olisi ajateltavissa.

Tästä näkökulmasta katsottuna keskeistä verkostoille on ajatus itseorganisoinnista, jota ei ohjaa mikään sille itselleen ulkopuolinen malli tai periaate. Tämä ajatus on saanut ilmaisuksensa paitsi monissa verkkopohjaisissa järjestelmissä, myös ja kenties ennen kaikkea niissä mielikuvissa, sanastoissa ja ihanteissa, jotka ovat olleet hallintokäytäntöjen uudistamisen lähtökohtina. Ajatus itseorganisaatiosta – näin väitän – on ollut yksi keskeisistä uutta poliittista järkeä ohjaavista ideoista, jonka ansiosta monissa maissa on toteutettu koko hallintokulttuurin läpäiseviä uudistuksia. Verkkotekniikan avulla siitä on myös tullut yhä kiinteämpi osa poliittisen hallinnan rakennetta ja sen toimintatapojen kokonaisuutta. Itseorganisointia ei siten pidä nähdä poliittisen järjestelmän tai hallinnon yhtenä ominaisuutena tai funktionaalisenä piirteenä sinänsä. Se on pikemminkin tullut sellaiseksi yleiseksi eri hallintoalueet ylittäväksi teemaksi, jonka puitteissa halli

Sähköisen hallinnon kehityssuuntien kannalta keskeinen kysymys liittyykin siihen, miten demokraattisessa yhteiskunnassa voidaan ajatella järjestelmää, joka vähitellen ohjaa yhä enemmän itse itseään ihmisten oman käyttäytymisen perusteella. Toisin sanoen mikä on yhtäältä järjestelmän itseohjautuvuutta parantavien elementtien ja toisaalta sen demokraattisen rakenteen välinen täsmällinen suhde? Näitä kysymyksiä pohditaan alustuksessa.

LÄHTEET

- OECD (2004) *The e-Government Imperative*. OECD e-Government Studies. Paris: OECD.
- Taylor, John (1992) "Information Networking in Public Administration". *International Review of Administrative Sciences*, Volume 58, Number 3, 375-389.
- Bellamy, Christine ja Taylor, John (1998) *Governing in the Information Age*. Maidenhead: Open University Press.

Tiina Ikala

Turun yliopisto

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos

tiina.ikala@utu.fi

TIETOKONEET JA INTERNET KULUTTAJIEN ARJESSA

Tieto- ja viestintäteknologian määrittäminen tietoturvallisuuden, oman osaamisen ja käytön kautta

Pro gradu -tutkielmassani selvitän tieto- ja viestintäteknologian arkiolemusta kodeissa kuluttajahaastattelujen kautta. Keskityn tutkimuksessani ihmisiin ja heidän kokemuksiinsa teknologioiden käyttäjinä ja merkityksellistäjinä. Tutkimukseni rakentuu pääasiassa kolmen teeman ympärille: tietoturvallisuus, oma osaaminen ja teknologian käyttökokemukset.

Ihmiset kohtaavat arkisessa elämässään jatkuvasti asioita ja ilmiöitä, jotka voivat olla heille uusia ja outoja. Ymmärtämistä lähdetään usein rakentamaan aiemmin opitusta, toisin sanoen liittämällä outo asia osaksi jo tunnettua. Uudet asiat pyritään ottamaan haltuun ja tekemään mielekkääksi. Tutkimuksessani tämä ihmisten kohtaama uusi asia on teknologia ja tarkemmin tietokone ja laajakaistainen Internet-yhteys, jotka koteihin tullessaan vaikuttavat ihmisen toimintaan, ajatteluun ja sosiaalisiin suhteisiin perheen sisällä. Teknologialle lähdetään myös hakemaan merkityksiä, käyttömahdollisuuksia ja se kotoutetaan osaksi muita arkisen elämän muotoja.

Nykyisistä tieto- ja viestintäteknologian käyttötottumuksista ja merkityksestä kertoo paljon se, että kuluttajien puheissa tietokone oli yhtä kuin Internet. Internet on nopeiden laajakaistayhteyksien myötä tullut yhä useampaan suomalaiseen kotiin ja osaksi tietokoneen käyttötottumuksia. Laajakaistainen Internet-yhteys on aineistoni mukaan myös lisännyt ja monipuolistanut Internetin käyttöä. Uusi piirre käyttötavoissa on lisäksi hetkellisen tiedon hankinta Internetistä. Koska laajakaistainen Internet-yhteys on jatkuvasti päällä, netistä saatetaan tarkistaa pieniäkin mieltä askarruttavia asioita. Voidaankin puhua eräänlaisesta laajakaistan lumosta, jonka myötä yhä useammat käyttäjät ovat innostuneet maailman laajuisesta verkosta, löytäneet sille uusia käyttömahdollisuuksia ja kokeneet sen hyödylliseksi teknologian muodoksi.

Aineistoni valossa tietokoneen ja Internetin käyttäjille on muodostunut omat yksilölliset rutiininsa käytön suhteen. Käyttö painottui kaikilla informanteilla Internetiin. Tyypillisesti Internetin käyttö oli kaikilla informanteilla samojen Internet-sivustojen toistuvaa läpikäymistä tietyssä järjestyksessä. Käyttäjien toiminta netissä vaikutti mielikuvituksettomalta, rutinoituneelta ja itseään toistavalta. Näin ollen verkossa tapahtuva sattumanvaraiselta kuulostava, monien käyttämä ”surffailu”, ei todellisuudessa vaikuttaisi olevan kovinkaan sattumanvaraista. Uusille Internet-sivustoille tunnuttiin hakeutuvan ainoastaan tarpeen mukaan (uudet kiinnostuksen kohteet, tiedonhaku, uusi harrastus tai elämäntilanteen muutokset) tai muiden perheenjäsenten, ystävien ja tuttavien kehotuksesta. Merkille pantavaa oli, että miehet olivat käytössään naisia kokeilevampia ja harrastivat naisia enemmän linkkivinkkien antamista perheenjäsenten, ystävien ja tuttavien kesken.

Aineistoni perusteella ihmiset kotoutuivat teknologiaa eri lähtökohdista. Taustalla vaikuttivat esimerkiksi oman osaamisen arviointi, asiantuntijuuden määrittäminen ja stereotyypit; ikään kuin oma status tietotekniikan maailmassa. Selvimmin aineistossani näkyivät erot miesten ja naisten välillä. Naisten puheissa teknologia sai ”pehmeitä” määritelmiä, sitä merkityksellistettiin jo ennalta tuttujen arkisten esineiden ja asioiden kautta. Tietokone määrittyi muun muassa ”lemmikkinä” tai ”perheenjäsenenä” ja tietoturvasuojana. Miehillä teknologia merkitsi teknisiä artefakteja; teknisiä termejä ja lukuja. Teknologia näyttöä miehillä ikään kuin omana maailmanaan, josta kerrottiin tarinoita ja kokemuksia aivan kuin ”romanssista”, tässä tapauksessa ”koneromanssista”. Sekä miehille, että naisille tietokonesuhde oli tärkeä, se vain tuotiin eri tavalla esille ja sen vuoksi sukupuolten välillä korostuivat eri asiat.

Miesten tapa kertoa koneista, laitteista ja tietokoneohjelmistoista oli yksityiskohtaisempaa kuin naisilla. Suurella osalla miesinformanteja puheissa oli kuultavissa rehentelyn ja ”tietokoneisittelun” kaltaisia piirteitä. Omaa osaamista korostettiin ja hankittuja teknisiä artefakteja keuhuttiin ”kovakuntoisiksi” ja ”todellisiksi lippulaivoiksi”. Nimitän tätä miesten tapaa korostaa omaa tietoteknistä osaamistaan rehentelydiskurssiksi. Siihen liittyi myös syvä luottamus hankittuihin teknologioihin ja muun muassa ohjelmistojen laadulla tai uutuudella rehentely. Naisinformanteille oli tyyppillisempää kuvailla kotitietokonetta sen ulkoisten ominaisuuksien perusteella ja toisaalta vähätellä omaa tietoteknistä osaamistaan ja tietämystään. Aineistossani miehet olivat myös naisia innostuneempia kertomaan tietoteknisistä taidoistaan ja omistamastaan teknologiasta. Vaikutti myös että miehet olivat teknologian käytössä naisia kokeilevampia ja monipuolisempia. Naisilla ilmeni innottomuutta teknologian käytön opettelemiseen sekä uusien asioiden kokeilemiseen ja omaksumiseen.

Käsitykseni mukaan stereotyypeillä on osansa siihen miten ihminen itse kokee itsensä teknologian käyttäjänä. Toisaalta taas oman osaamisen ja käytön arviointi vaikuttaa siihen miten ja millaiseksi kone tai laite koetaan. Toisin sanoen mitä laite merkitsee ja on käyttäjälleen. Aineistossani stereotyyppikäsitykset tulivat esille käyttäjien vertaillessa omia käyttötottumuksiaan ja omaa osaamistaan muihin käyttäjiin. ”Muut käyttäjät” saivat olemuksensa stereotyyppien kautta. Tämä oli erityisesti tyyppillistä aineistoni naisinformanteille. Miesten kohdalla arviot omasta osaamisesta perustuivat useammin oman itsensä arviointiin käyttäjinä. Miesten arvioissa painottui käytön monipuolisuus ja selviytyminen ongelmatilanteista. Kaikista vastauksista oli nähtävissä, että teknologiaa pidettiin miehisenä maailmana. Omassa aineistossani tämä stereotyyppi piti paikkaansa moneltakin osalta, kuten on tullut esille.

Tietoturva-asiat olivat aineistoni perusteella Internetin käyttäjille osa teknologian käytön arkea. Tietyntyyppinen kriittisyys ja varuillaan olo, sekä tietoturvaohjelmistojen hankinta, päivittäminen ja seuranta kuuluivat itsestäänselvyyksinä Internetin kotikäyttöön. Tietoturvasuojien uhkiin oli siis varauduttu ja kotikoneisiin hankittuihin tietoturvaohjelmistoihin ohjelmistoihin luotettiin. Aineistoistani ilmeni kuitenkin, että useille käyttäjille tietoturva oli vielä outo ja hahmoton asia. Virusten ja erilaisten hyökkäysyritysten mahdollisia vahinkoja ei osattu määritellä, eikä tietoturvaohjelmien todellista luonnetta ymmärretty. Keskeistä oli myös että tietoturva-asiat nousivat aineistossani esille ainoana tieto- ja viestintäteknologian negatiivisena piirteenä.

Aineistoni valossa teknologian käyttö osoittautui kodeissa arkipäiväiseksi ja rutinoituneeksi toiminnaksi. Se nivoutui osaksi arjen aikataulujen rytmikkaa ja sille oli löydetty käyttötarkoituksia, joiden takia se koettiin tarpeelliseksi osaksi jokapäiväistä elämää. Käytön muodot olivat yksilöllisiä ja jokaiselle käyttäjälle oli siten muodostunut oma rutiininsa toimia maailmanlaajuisessa verkossa. Käyttöön vaikuttivat paitsi oma osaaminen, myös kiinnostuksen kohteet, harrastukset, elämäntilanne.

Mari Koistinen
Helsingin yliopisto
Taloustieteen laitos
mari.koistinen@gmail.com
<http://marikoo.blogspot.com>

BLOGIT JA KULUTUSKIRJOITTELU

Blogit ovat Suomessa, ja myös muualla maailmassa, koko ajan lisääntyvä kanava ihmisille esimerkiksi tiedonvälitykseen, omasta arjestaan kertomiseen, mielipiteidensä julkittuomiseen tai harrastuksen esittelyyn netissä. Näissä teksteissä yhtenä osana on luonnollisesti usein myös kuluttajan rooli, ja olen kiinnostunut siitä, millaisen merkityksen kuluttajuus saa suomalaisissa bogeissa.

Kuinka tavallinen blogaaja kirjoittaa kulutuksesta?

Ensinnäkin tarkkailen, millaisen osan kulutus saa blogien kirjoituksissa: kuinka paljon kulutuksesta, esimerkiksi ostopäätöksistä, omasta rahankäytöstä, hyvistä ja huonoista palvelukokemuksista, brandeista, mielihyväshoppailusta, eettis-ekologisista valinnoista ja mainonnasta.

Eryyisesti haluan kiinnittää huomiota siihen, miten tuotteita tai palveluita kehuaan ja haukutaan blogeissa: kuinka yleistä tämä on, millainen tuote saa kehuja, kerrotaanko tuotteen tai palvelun nimi tai miten kokemusta kuvaillaan. Tyypillisesti sanotaan, että huonoista kokemuksista kerrotaan helpommin kuin hyvistä, mutta blogeissa törmää usein myös hyvin myönteisiin kirjoituksiin siitä, miten jokin tuote tai palvelukokemus yllätti.

Tärkeän lisän blogeihin tuo yleensä kommentointi- ja linkitysmahdollisuudet, joiden kautta kirjoittaja ja lukijat voivat käydä lisäkeskustelua esimerkiksi näistä kulutuskokemuksistaan.

Esimerkikki tällaisesta kirjoituksesta on Pirunviulu-blogista, jossa Zepander kertoo silmänympärysoiteesta:

"Olen muutenkin alkanut ostaa enemmän apteekin Vichy-sarjaa, ja siinä on silmänympärysoide, joku mikälie Rides horribles zum teufel aux huitsnevad (ts. se vanhemmille ihmisille kustomoitu), hintaa ei ollut kuin puolet All aboutsista ja kyllä se vaan jotenkin kuroo ihoa aikas hyvin kuosiin."

Tietyn kulutukseen kytkeytyvän teeman ympärille rakentuneet blogit

Toisentyypisiä, mutta yhtä lailla mielenkiintoisia blogeja edustavat ne, joiden aihealue liittyy tiiviisti minkätyypisiä blogeja rakentuu jonkin tietyn, kuluttajuuteen liittyvän teeman ympärille. Tällaisista blogeista on löydettävissä seuraavia esimerkkejä:

- Tietyn tuotteen, tuoteryhmän tai harrastuksen ympärille keskittyneet blogit. Näitä on yleisesti tietotekniikan ja teknonologian aloilta, esimerkiksi Applen tuotteista ja kehityksestä kirjoitetaan useissa blogeissa. Mutta voi aiheena olla muutakin: esimerkiksi tietty automerkki (Pena kirjoittaa Mazdasta -blogi) tai elintarvikeryhmä (Tummaa suklaata -blogi).
- Kulutusmyönteinen blogi keskittyy kertomaan positiiviseen sävyyn esimerkiksi omista ostoksista tai viimeisimmistä trendeistä. Tällaista edustaa Turhamaisuutta-blogi.
- Kulutuskriittisen blogin sisältönä on tuoda julki ajatuksia, joilla vastustetaan kirjoittajan näkökulmasta ns. turhaa kulutusta. Esimerkikkinä mainittakoon Kestämätöntä kulutusta -blogi.
- Omaan rahankäyttöön, säästämiseen tai sijoittamiseen liittyvät blogit muodostavat oman ryhmänsä. Sijoittamista pohtii Pyy pivossa -blogi, ja Wenkulan kolikkokukkaro pyörii myös tiiviisti säästämisen ja sijoittamisen ympärillä.
- Johonkin omakohtaiseen kulutukseen liittyvään, projektiluontoiseen toimintaan voidaan perustaa oma blogi. Kirjoittaja voi rakentaa taloa, koettaa elää opintotuella tai vierottautua Pepsi-Maxista.
- Hyviä ja huonoja mainoksia esitellään lukuisissa blogeissa.
- Lisäksi blogi voi keskittyä vaikkapa arvioimaan Helsingin lounasravintoloita, pohtimaan monenlaisten tavaroiden käytettävyyttä tai kertomaan, miten puvun käyttö arjessa vaikuttaa nuoren miehen elämään. Itse vaikutan nykyisin ryhmäblogina toimivassa Kulutusjuhla.comissa tuomalla julki niin arjen ostoja, pohdintoja kulutuskulttuurista kuin akateemisen kulutus-tutkimuksen tuloksia.

Kuin tutun juttuja lukisi

Blogien kirjoitustyylit on usein jutusteleva, kuin kertoisi tutuille asioista, jonka uskoisin herättävän lukijoissa luottamusta, etenkin, jos samaa blogia seuraa pidemmän aikaa. Näin toisen kuluttajan mielipiteet ja kokemuksen saavat vielä lisää arvostusta. Kommentointi- ja linkitysmahdollisuudet synnyttävät blogien välille vuorovaikutusta, ja näin esimerkiksi jotakin tuotekritiikkiä saatetaan käsitellä monissa blogeissa.

Tekniikan kehittyessä tekstin rinnalle ovat nousseet kuvat, ääni ja videot. Myös näiden näkyminen blogikirjoittajien kuluttajaroolissa on kiinnostavaa: kuinka paljon esimerkiksi omista ostoksista otetaan kännykkäkuvia ja lähetetään nettiin?

Ahti Korhonen

Taideteollinen korkeakoulu

Audio-visuaalisen alan tutkijakoulu Elomedia

ahti.korhonen@yle.fi

DIGITAALISEN TELEVISION ÄÄNI JA INTERAKTIIVISET ÄÄNENSOVELLUKSET

Kodin mediakeskuksen antamia mahdollisuuksia kuluttajalle

”Digitaalustumisen laajentama teknisten mahdollisuuksien perusta tulee muuttamaan televisiotoimintaa alkaneella vuosikymmenellä enemmän kuin koskaan television keksimisen ja televisiotoiminnan käynnistymisen jälkeen. Uusia, ennen kokemattomia mahdollisuuksia tarjoutuu niin ohjelmien ja palvelujen tarjoajille kuin niiden vastaanottajille ja käyttäjille” (Pantzar 2000, 29). Digitaalisen television äänen suhteen tämä tarkoittaa uusia äänen sovelluksia. Aiemmin, kun televisio-ohjelmat olivat ”yksisuuntaisia” ja ”ylhäältä-alas”-järjestelmän mukaisia (Hintikka 1996, 3), katsoja ei voinut muuta kuin seurata ohjelmaa. Ääni oli kuin ”elementti” ja tulevaisuudessa ääntä voidaan käyttää jopa ”materiaalina”. Äänen uudet sovellukset, joita tulee olemaan verraten paljon, antavat kuluttajalle mahdollisuuden löytää uusia ajanviettopaikoja ja saada enemmän informaatiota.

Teknologinen konvergenssi, jolla tässä tarkoitan digitaalisuuden tuomia hyötyjä äänen toistoon ja tallennukseen, on muuttanut television luonnetta äänen suhteen. Äänen interaktiivisuus digitaalisessa televisiossa tulee muuttamaan äänen sisällöllistä suhdetta kuluttajalle. Enää etäisyys ei ole ongelmana tiedon saannille. Erkki Karvonen (1999, 209) sanoo: ”Uuden mediateknologian ilmaantuminen vaatii erilaisia taitoja sekä lähettäjältä että vastaanottajalta. Esimerkiksi televisio avaa sarjan uusia kulttuurisia ja viestinnällisiä mahdollisuuksia valittavaksi, mikä tarkoittaa toimintaympäristön muuttumista”. Häneen mukaansa (1999, 206) teknologiaa etsitään ja kehitetään tiettyjen käytäntöjen ja tarkoitusten ollessa mielessä.

Digitaaliseen televisioon suunniteltavat äänensovellukset jakaantuvat ”paikallaan pysyviin” (Stationary Sound Applications) ja ”liikkuviin” (Mobile Sound Applications). Monikanavaääni (Surround Sound), äänen interaktiiviset sovellukset, puhelin sovellukset ja perinteisesti radio- ja televisio-ohjelmisto lisäarvo- palveluineen kuuluvat Kodin mediakeskuksen (Home Mediacentre) toimintoihin. Lisäksi tulee uusia äänensovelluksia (New Sound Applications).

”Paikallaan pysyvät” eli kiinteisiin äänensovelluksiin liittyy myös IPTV (Internet Protocol) laajakaistan kanssa. ”Liikkuviin” äänensovelluksiin liittyvät puolestaan mobiili pääte (Cellular phone), auto & audio ja muut kulkuneuvot (julkiset kulkuneuvot).

Tällainen jako mahdollistaa tarkemmin äänen huomioimisen digitaalisessa ympäristössä ja erityisesti digitaalisen television osalta. Huomioon otettavia seikkoja liittyy puhelipalveluihin, puhelimen sovelluksien käyttöön ja tietokoneen hyödyntämiseen digitaalisen television kannalta. Onko tarpeellista siirtää siellä käytössä olevia sovelluksia digitaaliseen televisioon vai riittääkö niiden oleminen käyttömalleina? Digitaaliseen televisioon suunniteltavat sovellukset voivat myös olla helpompia käyttää.

Äänensovellusryhmiä voidaan löytää mm. monikanavaäänen (Surround Sound), kommunikaatiopalvelujen, informaatiopalvelujen ja muiden äänensovellusten alueilta. Monikanavaäänen sovellukset vaikuttavat esteettiseen kokemiseen ja äänenlaatuun. Kommunikaatiopalveluja ovat esim. puhelinsovellukset. Informaatiopalvelujen kautta saadaan tietoa äänen muodossa. Muita äänen sovelluksia ovat äänen lataustoiminnot, äänen tallentaminen/käsittely, äänen sisällöt ja muut lisäarvopalvelut.

Taisto Hujanen taas kirjoittaa (2001, 87) teknologian sovellusten ja suunnan määrääntyvän yhteiskunnasta, jossa elämme. Tiedon kuluttaminen on ollut jo pitkään yhteiskunnallinen trendi. Informaation lisäämisen tarve näyttää olevan tulossa ja digitaalisen television ääni antaa tähän sopivan jakelualustan. Teinilä-Smid (2001, 73) toteaa: ”Digitaalinen televisio on alusta, jolla sisältö ja muoto eli uudet käyttöliittymät ja niiden välittämä informaatio kietoutuu erottamattomasti toisiinsa vaikuttaen toinen toisiinsa. Teknologia luo uusia ohjelmamuotoja, sisältöjä, ja uudet ohjelmamuodot vaikuttavat teknologian kehitykseen. Informaatiojärjestelmien rakentaminen monimediaalinen julkaiseminen ja interaktiivisuus ovat tekijöille sekä sisällöllisiä että teknisiä haasteita”. Soramäki (2003, 216) sanoo: ”Tämänhetkinen tilanne viittaa siihen, että tulevaisuudessa nykyiset viiveettö- myyttä ja laatua tarvitsemat ohjelmat kuten puhe ja televisio säilyisivät perinteisissä omissa televerkoissaan, kun taas uudet palvelut rakennetaan Internetin IP-verkkoihin”. Tässä Soramäki on oikeassa. Laajakaistan tuomat mahdollisuudet tulevat digitaalisen television rinnalle.

Mennyt teknologia on lähtökohtana uusien palveluiden käyttöönotossa. Ihmiset ovat jo tottuneet Internetistä saatujen palvelujen toimivuuteen. Informaatioyhteiskunnan kehüksien käyttäminen myös äänen sovellusten käyttöönotossa on hyvä huomioida. Arkikäytön ehdot kotioloissa on selvitettävä ennen kuin uusia sovelluksia on järkevää ottaa käyttöön. Tarpeiden tunnistaminen, odotuksien selvittäminen ja sosiaalisten odotuksien huomioon ottaminen ovat tärkeitä asioita.

Käyttökelpoinen ja toimiva teknologia on peruslähtökohta, jotta sosiaalisia tarpeita voidaan toteuttaa. Tarve teknologian käytölle on jo olemassa ja teknologia on koettava olevan hyödyllistä sen käyttäjälle. Kansalaisten perusoikeudet on tietenkin otettava huomioon. Raymond Williams (1974, 25) kirjoittaa: ”When there has been such heavy investment in a particular model of social communications, there is a restraining complex of financial institutions, of cultural expectations and of specific technical developments, which though it can be seen, superficially, as the effect of a technology is in fact a social complex of a new and central kind”.

Marja-Liisa Viherä (2002, 576) toteaa: ”Sosiaalinen yhteisö ei ainoastaan määrittele, miten tekniikkaa käytetään, vaan tekniikan käyttö muokkaa ja uudistaa yhteisöä kokoajan”. Tekniikka voi näyttää uuden suunnan elämälle. Nykyaikana monet asiat perustuvat tekniikan nopeaan kehitykseen; monimutkainen tapa ajatella, joustavuus ja ennakkoluulottomuus antavat tekniikan käyttäjälle uusia virikkeitä arkiseen olemiseen.

LÄHDELUETTELO

- Hintikka Kari. 1996. Teoksessa Minna Tarkka, Kari A. Hintikka, Asko Mäkelä (eds.). Johdatus uuteen mediaan. Oy Edita Ab. Helsinki.
- Hujanen Taisto. 2001. Journalismin kritiikin vuosikirja 2001/1. Tiedotustutkimus.
- Karvonen Erkki. 1999. Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Gaudeamus. Helsinki.
- Pantzar Eero. 2000. Laajeneva mediakenttä ja digitaaliajan televisiotoiminnan resurssit.
- Tampereen yliopiston tietoyhteiskunnan tutkimuskeskuksen työraportteja 10/2000. Tampereen yliopistopaino. Tampere.
- Soramäki Martti. 2003. Informaatioyhteiskunnan teoriat ja sähköisen viestinnän todellisuus. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- Teinilä-Smid Inari. 2001. Sisällöntuotanto digitaalisen television ympäristössä, esitutkintaraportti 11. Tampereen yliopiston tietoyhteiskunnan tutkimuskeskuksen työraportti. Tampereen yliopistopaino. Tampere.
- Viherä Marja-Liisa. 2002. Tulevaisuuden tutkimus – perusteet ja sovellukset (toim. Kauppinen Matti & Kuusi Osmo & Söderlund Sari). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Williams Raymond. 1974. Television technology and cultural form. University Press of New England. Hanover

Jari Luomanen

Tampereen yliopisto

Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos

jari.luomanen@uta.fi

DISCURSIVE MANAGEMENT OF MORALITIES IN MEDIA USE ACCOUNTS

One of the topics of inquiry in my research project “Accounting for Media Use - The Moralities of Information and Communication Technology” is the way people account for their media uses in the context of hobbies. Based on the data hobbies appear as a culturally legitimate context in which the media uses can be accounted for in a particularly purposeful manner. However, this can be seen as a part of a larger effort to describe media uses in a culturally acceptable manner. Vivien Burr (1995, 120) has pointed out that it is rather typical in research that deals with interpretative repertoires that the accounts people give for their action can be seen as efforts to construct themselves and the actions described as morally justifiable. Hence, people can be seen as actors that are located in a moral sphere, utilising discursive efforts in order to manage their position in the sphere. Bergmann (1998, 280-281) notes that the relationship between discourse and morality is not by any means a new topic for academic inquiry (also see Jayyusi 1991, 227 and 231). Bergmann (1998, 283-284) concludes that “in dealing with the discourse we are always dealing with the morality too”.

Adopting the idea of treating moralities as a discursive phenomenon it is easy to see how describing for media uses in conjunction with, for example, hobbies is certainly not the only way to legitimately account for media uses that are not obviously immune to critiques or debates (based on the data an example of these kinds of uses, depending on the context, can be watching soap operas on TV). In order to justify some of the described uses people provide extended accounts so as to portray the action in an acceptable and understandable way. Thus, it is relevant to study the discursive strategies that people account for their various media uses with.

Even though people may criticize various types of media or state that they personally find some uses void of any serious personal meaning, it does not mean that they would refuse to discuss these altogether. In the data the interviewees often provide additional explanations related to the practises they describe. These may range from remarks such as “sometimes it’s fun to watch a stupid movie” to lengthy and elaborate accounts on specific media uses. I have analysed descriptions of media uses, particularly those that are given with various explanations, thus marking them liable to critique in the discussion setting.

In a study where moralities are treated as a discursive phenomenon it is sometimes difficult to avoid the impression that the people interviewed would somehow be particularly aware of their discursive efforts. However, morality itself is such an integral part of every interaction that, according to Bergmann (1998, 280) “it is usually invisible to us, like glasses that provide a sharp sight of the area beyond although they themselves remain unseen”. People are very skilled in managing their moral positions with various discursive strategies and thus building legitimate subjectivity as they account for some media uses. Accomplishing a preferred moral

position is done in and through utilising discursive elements that enable people to express awareness of the various issues regarding the media uses and perhaps connect the uses into specific states of affairs and situations that further explain the described activities. As a result a sound moral position is accomplished and individual accountability regarding the media use described is handled in a culturally understandable and sound manner.

In this part of my research project I set out to ask what sort of discursive strategies there are that people may deploy in order to account for and justify some of the media uses they talk about. Along with casual descriptions media, where people don't haste to provide justifications, as well as descriptions of preferences where a particular media use might be rejected, four different strategies of accounting for media uses - that for some reason are perceived morally complicated enough as to warrant "extra accounting" (see e.g. Nikander 2002, 164-167) - were identified. Expressions of uncertainty, pointing out specific situations, referring to existing habits and pointing out personal characteristics are all used as discursive strategies of accomplishing a legitimate moral standpoint in a specific context. These are utilised so as to provide additional explanations and consequently to manage one's moral position in the accounts about uses of media. These can also be used to explain the lack of use of a particular medium as is seen in the case of some particularly highly regarded magazines and newspapers.

REFERENCES

- Bergmann, Jörg (1998) Introduction: Morality in Discourse. *Research on language & Social Interaction* 31 (3&4), 279-294.
- Burr, Vivien (1995): *An Introduction to Social Constructionism*. Routledge, London
- Jayyusi, Lena (1991) Values and Moral Judgement: Communicative Praxis as a Moral Order. In Button, Graham (ed.) (1991) *Ethnomethodology and The Sciences*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Nikander, Pirjo (2002) Age In Action. Membership work and Stage of Life categories in Talk. *The Finnish Academy of Science and Letters*, Helsinki.

Jarmo Sarkkinen & Kimmo Tarkkanen

Turun yliopisto
Informaatioteknologian laitos
jarmo.sarkkinen@utu.fi
kimmo.tarkkanen@utu.fi

TIETOKONETUETTU, YHTEISÖLLINEN ELÄMÄNTAPAINNOVAATIO TYYPIN 2 DIABETEKSEN ENNALTAEHKÄISYYN

Taustaa

Tyypin 2 diabetes eli aikuistyyppin diabetes on vauhdilla lisääntyvä sairaus Suomessa kuten muissakin länsimaissa. Suomessa on diagnosoitu vuoteen 2002 mennessä lähes 200 000 tyypin 2 diabetestä sairastavaa ihmistä, mutta määrän ennakoitaan kasvavan 70 prosentilla vuoteen 2013 mennessä. Tyypin 2 diabeteksen lisääntymiseen ovat vaikuttaneet väestön parantunut elintaso ja sen mukanaan tuomat epäterveelliset elintavat. Tyypin 2 diabetestä pidetäänkin ns. elämäntapatauti- tai elämäntapatauti- sairautena, jonka riskitekijöihin ihminen voi itse vaikuttaa ehkäisten tai hidastaen sairauden kehittymistä. Sairauden riskitekijöitä ovat ylipaino, vyötärön seudun liikalihavuus, vähäinen liikunta, ikä, perimä ja tupakointi. (Ilanne-Parikka ym. 2003).

Tyypin 2 diabeteksen ennaltaehkäisytyössä terveydenhuollon ammattilaisten ongelmana ovat olleet vähäiset hoidolta jäävät resurssit ja ehkäisevän työn organisoimisen vaikeus (Honkanen 2005). Siinä missä omahoitoa on kehitetty laajaltikin, omatoimiset ennaltaehkäisevät toimenpiteet tulevat vasta nyt jälkijunassa. Diabeteksen ehkäisyn ja hoidon kehittämissuunnan (Dehko) ehkäisyohjelmaa nimenomaisesti toteuttava 2D-hanke keskittyy aikuistyyppin diabeteksen ehkäisyyn, ja se on käynnistynyt vasta vuonna 2003. Kansalaisen tuleminen aktiiviseksi toimijaksi elämäntapatauti- sairauksien ennaltaehkäisyssä on hyvin perusteltua, koska henkilö ei ilman sairauden diagnosointia ole välttämättä minkään terveydenhuollon palveluja tuottavan organisaation asiakas. Ennaltaehkäisyn tavoitteena on synnyttää pitkäkestoisia interventioita, jotka tukevat elämäntapamuutosten jatkuvuutta (Eriksson & Lindegärde 1991). Asiantuntijoilla ei kuitenkaan ole tarvittavia terveydenhuollon resursseja tällaisten interventioiden toteuttamiseen, joten on mielekkäämpää puhua kansalaislähtöisestä ennaltaehkäisystä, joka on asiantuntijan interventioiden avulla tuettua toimintaa.

Tietotekniikalla ja sen varaan rakentuvilla innovatiivisilla elämäntapatauti- ratkaisulla, elämäntapainnovaatioilla, voidaan tukea sekä omatoimista ennaltaehkäisyä, toimimista vertaisryhmässä että asiakas-asiantuntijakohtaamisia. Elämäntapainnovaatio tässä yhteydessä tarjoaa terveysriskin kontrollointiin uuden, olemassa olevista poikkeavan ja kansalaislähtöisen elämäntavan, sekä sitä tukevat toimintatavat, motivoitumiskeinot ja tietotekniset välineet. Sen tarkoituksena on tukea muutosta ja ylläpitää yksilön jokapäiväisiä käytäntöjä ja henkilökohtaisia valintoja. Seuraavassa esitelly elämäntapainnovaatio on vasta kehittelyasteella, mutta sitä lähdetään toteuttamaan jatkossa resurssien sallimissa puitteissa.

Tietokonetuettu elämäntapainnovaatio

Elämäntapainnovaation kehittäminen liittyy TurkuDEE-projektiin. TurkuDEE on Tekesin FinnWell-ohjelman rahoittama projekti, jossa synnytetään ja toteutetaan uudenlaisia toimintatapoja aikuisiän diabeteksen ennaltaehkäisyyn. Projektin päämääränä on uuden ennaltaehkäisyn toimintamallin käyttöönotto. Yhteistyökumppanin roolissa oma ryhmämme on ottanut tehtäväkseen tuottaa innovatiivisia ennaltaehkäisyn ratkaisuja. Näitä tietoteknisiä ratkaisuja on kehitetty työterveyshuollon piirissä olevia Turun alueen yli 40-vuotiaita kansalaisia ajatellen.

Kansalaislähtöistä elämäntapainnovaatiota kehitetään yksilön elämäntapojen muuttamisen tueksi. Itse muutostoimenpiteet voivat olla henkilökohtaisia tai niitä voidaan tehdä ryhmässä. Innovaatio, jota olemme kehittäneet, keskittyy ruokailutottumusten muuttamisen tukemiseen. Ruokailutottumukset on valittu kontrolloitavaksi tekijäksi, koska syöminen on jokaisen ihmisen päivittäinen perustarve. Toisin on esimerkiksi liikunnan suhteen. Oletettavasti ennaltaehkäisyä tarvitsevat ihmiset eivät liiku tarpeeksi. Tai ainakaan he eivät liiku niin usein, että kirjauksia syntyisi riittävästi. Kirjausten vähäisyys ei välttämättä mahdollista mielekästä seurantaa eikä näin saa toimintaakaan vaikuttamaan kovin mielekkäältä. Uusien liikunta-suoritteiden tuominen osaksi arkipäivää taas voi olla liian raskasta joillekin riskiryhmään kuuluville, joten ruokailutottumuksista aloittaminen on perusteltua ennaltaehkäisyä ajateltaessa.

Elämäntapainnovaation keskeinen osa on PROP-väline, joka sijaitsee fyysisesti osin USB-muistitikulla ja osin webissä. Ilman tietoteknistä välinettä tällaisen innovaation toteuttaminen olisi erittäin vaikeaa, jopa mahdotonta. PROP-väline tukee yksilön ryhmässä tapahtuvaa diabeteksen ennaltaehkäisyä kirjaamisten ja seurannan avulla. Väline luo lisäksi pohjan ryhmätoiminnalle, vertaistuelle ja ryhmässä oppimiselle. Välineen käyttöliittymän suunnittelussa on pyritty yksinkertaisuuteen, kannustavuuteen ja yhteisöllisyyden huomioon ottamiseen. Nämä erottavat välineen muista tunnetuista suomalaisista ruokailujen seurantaan kehitetyistä tuotteista ja palveluista (esim. Kalorilaskuri, Kiloklubi, Keventäjät ja Laihdutus-klinikka). Näiden palvelujen monimutkaisuus näkyy etenkin tavassa, jolla kirjaukset suoritetaan.

Toisin kuin edellä mainituissa palveluissa, PROP-välineessä merkittävintä ei ole syödyn ruoan yksityiskohtainen määrittely (esim. ruoka-aine-, tuotemerkki-, kappalemäärä- ja Kcal-tasolla). Tärkeintä on se, että ihminen oppii arvioimaan ruokailujaan asiantuntijan kanssa määriteltynä henkilökohtaiseen tavoitetasoon nähden. Välineeseen syötetään onnistuminen tai onnistumattomuus haluttuina päivinä, mieluiten päivittäin. Välineeseen kirjataan ylittykö tavoite vai alittuiko se määrän, laadun ja rytmityksen suhteen. Paino syötetään optimitilanteessa 100 gramman tarkkuudella. Paino on mittari, joka mahdollistaa onnistumisen toteamisen faktoihin perustuen. Tästä on toki hyötyä ihmiselle itselleenkin, mutta etenkin asiantuntija voi olla tiedosta erityisen kiinnostunut esimerkiksi epäonnistumisen syitä selvittäessä. Kirjaamisten lisäksi PROP-välineen käyttöliittymä on muutenkin suunniteltu yksinkertaiseksi. Omien elämäntapojen nykytilan tarkasteleminen, muutoksen havaitseminen, vertailut ja pitkäaikaisseuranta on muun muassa suunniteltu erityisen helppokäyttöiseksi.

PROP-väline tukee yksilön elämäntapojen muutosta. Yksilön muutosprosessi sisältää ainakin seuraavat vaiheet: esiharkinnan, harkinnan, valmistelun, toiminnan ja ylläpidon (Prochaska & Velicer 1997). Ratkaisumme tukee näitä vaiheita. Palkitseminen on yksi tapa tukea kolmessa ensimmäisessä vaiheessa olevia ihmisiä, jotka eivät ole vielä ryhtyneet toimintaan. Tällöin tuetaan ulkoisen motivaation synty-

mistä. Pahimmassa tapauksessa tämä voi kuitenkin johtaa siihen, että muutostoimenpiteet tehdään pelkästään ulkoisten palkkioiden toivossa (Deci 1971). Palkkioiden on siksi hyvä liittyä nimenomaan muutostoimenpiteisiin, jotta huomio pysyisi itse asiassa eli ennaltaehkäisyssä. Ulkoinen motivaatio voi mahdollistaa jonkinasteisen itsemääräämisen tunteen (Deci & Ryan 2000), mikä saattaa edesauttaa sisäisen motivaation syntymistä. Tämä ei kuitenkaan ole riittävä motivoitumisen aste muutoksen jatkuvuuden kannalta pitkällä tähtäimellä, vaan ratkaisun pitää tukea myös sisäisen motivaation syntymistä ja sen ylläpitämistä.

Sisäisen motivaation kokemista tai sen syntymistä tukevat keinot ilmenevät PROP-välineessä konkreettisina, ”suostuttelevina” käyttöliittymäratkaisuuina (Gasser ym. 2006). Esimerkiksi välitön ja positiivinen onnistumisesta saatava palaute on yksi hyvä keino tukea sisäisen motivaation kehittymistä. Tällöin itsemääräämisen ja itsensä kehittämisen tunne voidaan kokea vahvasti. PROP-väline antaa välitöntä palautetta kuvaamalla ruokailutavoissa tapahtuneita muutoksia. Välineen tarjoama palaute reagoi herkemmin positiiviseen kuin negatiiviseen muutokseen. Palaute voi olla päivittäisen tavoitteen onnistumisesta tai epäonnistumisesta huolimatta positiivista, sillä tietyissä tilanteissa itse kirjaaminenkin katsotaan positiiviseksi muutokseksi.

Sosiaalinen yhteisö on myös merkittävä tekijä ulkoisen motivaation sisäistämisessä (Deci & Ryan 2000). Yhteisö voi kannustaa monin keinoin, ei vain kolmessa ensimmäisessä muutoksen vaiheessa, vaan myös kypsemmissä toiminta- ja ylläpitovaiheissa. Tavoitteena onkin kehittää PROP-välinettä siten, että yksilöt hyötyisivät mahdollisimman tehokkaasti tukena olevasta yhteisöstä. Tavoite ei niinkään ole kehittää uutta teknologiaa, vaan hyödyntää olemassa olevaa teknologiaa uudella, innovatiivisella tavalla. Näin ollen tekninen ratkaisumme on eräänlainen sosiaalinen media. Tällainen sosiaalinen media perustuu ryhmän jäsenten osallistumiseen, avoimuuteen, tiedonjakoon, keskusteluun ja yhteisöllisyyteen (Mayfield 2006).

Elämäntapainnovaatio pohjautuu oletukseen, jossa myös ryhmälle on kuviteltavissa ennaltaehkäisyprosessin vaiheet. Vaiheet voidaan johtaa yleisistä ryhmän kehitysvaiheista (ks. Tuckman 1965), joita on tässä yhteydessä vapaasti sovellettu ja muokattu tarvittavin korostuksin, jotta ne soveltuisivat aikuisiän diabeteksen ennaltaehkäisyyn nimenomaan vertaisryhmässä. Vaiheet ovat henkilökohtaiseen muutokseen tottuminen, vertaisvaihe (sisältäen mahdollisen ”kuohunnan”), vakiintumisen vaihe, kypsän toiminnan kausi ja itseohjautuva vaihe. Vaiheet voivat esiintyä yhtäaikaaisesti riippuen ryhmän kokonpanosta ja etenkin siitä kuinka tuttuja jäsenet ovat entuudestaan toisilleen (vrt. Leppilampi & Piekkari 1999). Sitä miten asiat todella etenevät käytännössä ei kuitenkaan voida määrätä ulkoa käsin eikä tarvitsekaan, vaan ryhmän jäsenet määrittelevät nämä vaiheet.

PROP-väline tukee muutokseen tottumista mahdollistamalla ennaltaehkäisyn henkilökohtaisena prosessina kirjausten, muutoksen kuvaamisen ja pitkäaikaisseurannan avulla. Väline tukee myös vertaisvaihetta mahdollistamalla omien ja ryhmän saavutusten vertailut. Elämäntapainnovaatio tarjoaa myös muita yhteisön varaan rakentuvia motivoitumisen keinoja ryhmän vakiintumisvaiheen ja kypsän toiminnan tueksi. Roolipeli on yksi yhteisötuen muoto. Siinä ryhmän jäsenet suorittavat PROP-välineen tarjoamia viikkotehtäviä. Näihin liittyy myös erityisiä rooleja, joita ryhmän jäsenet voivat ottaa. Tarjotut tehtävät ja roolit liittyvät ruokailutottumusten muuttamiseen. Tehtävät ovat vapaaehtoisia, mutta niiden suorittamisesta palkitaan. Äänestykset ovat yksi merkittävä yhteisöllisyyden muoto. Äänestyksessä valitaan välineen asettamien ehdokkaiden joukosta henkilöt ydinrooleihin. PROP-väline mahdollistaa myös monia muita yhteisötuen muotoja.

Esimerkiksi terveisiin elämäntapoihin liittyvän tiedon jakaminen, omien kokemusten tuominen julki ja ennaltaehkäisyyn keinojen paljastaminen ovat tällaisia. PROP-väline kokoaa yhteen ja järjestelee ryhmän jäsenten itse tallentamat, luokittelemat ja rankkaamat ”kokemus- ja ideakirjastot”. Näin tuki tulee aidosti yhteisön sisältä käsin. Itseohjautuvassa vaiheessa ryhmän jäsenet ovat jo tarpeeksi kypsiä kehittääkseen aktiivisesti uusia toiminnan muotoja. PROP-väline mahdollistaa muun muassa ryhmän jäsenten itse kehittämien tehtävien välittämisen muille jäsenille. Muut ryhmän jäsenet voivat myös kehittää näitä tehtäviä välineen avulla.

LÄHTEET

- Deci, E. L. (1971). Effects of externally mediated rewards on intrinsic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 18, 105–115.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11:4, 227-268.
- Eriksson, K.-F., & Lindgärde, F. (1991). Prevention of Type 2 (non-insulin-dependent) diabetes mellitus by diet and physical exercise. The 6-year Malmö feasibility study. *Diabetologia*, 34:12, 891–898.
- Gasser, R., Brodbeck, D., Degen, M. Luthiger, J., Wyss, R., & Reichlin, S. (2006). Persuasiveness of a mobile lifestyle coaching application using social facilitation. Proceedings of the first international conference on persuasive technology for human well-being, PERSUASIVE 2006, Proceedings Series: Lecture Notes in Computer Science, vol. 3962, Springer: Heidelberg, 27–38.
- Honkanen, M.-L. (2005). Terveyttä edistävän liikunnanohjauksen tehostaminen tyypin 2 diabeteksen ehkäisyssä. Terveiden edistämisen ja ehkäisevän työn jatkotutkiminnon opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma, Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta.
- Ilanne-Parikka, P., Kangas, T., Kaprio, E. A., & Rönnemaa, T. (toim.) (2003). Diabetes, Kustannus Oy Duodecim ja Suomen Diabetesliitto ry. Karisto Oy: Hämeenlinna.
- Leppilampi, A., & Piekkari, U. (1999). Opitaan yhdessä: aikuiskoulutusta yhteistoiminnallisesti. Asko Leppilampi Oy: Lahti.
- Mayfield, A. (2006). What is social media? E-book. Spannerworks, http://www.spannerworks.com/fileadmin/uploads/eBooks/What_is_Social_Media.pdf.
- Prochaska, J. O., & Velicer, W. F. (1997). The transtheoretical model of health behavior change. *American Journal of Health Promotion*, 12:1, 38–48.
- Tuckman, B. (1965). Developmental sequence in small groups. *Psychological bulletin*, 63, 384–399.

Jaakko Suominen

Turun yliopisto

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos

jaakko@tuug.fi

KASVU KÄNNYKÄN KANSSA – OPISKELIJOIDEN KERTOMUKSIA MATKAPUHELINKÄYTÖN MUUTOKSISTA

Ensimmäinen oma kännykkäni oli turkoosikuorinen Nokia 5110, ja siinä oli valmiina pikachu-logo. Kännykkääni ei voinut tilata soittoääniä, ja muistan rasittavasti tiittävän äänen, jonka valitsin puhelimen muistista. Olin toivonut jotain vähän modernimpaa kännykkää, mutta hyväksyin ko. halon pienin mutinoin. Kännykkäni pääsi kunniapaikalle puiseen kukka-aiheiseen kännykkätelineeseen, johon en tosin sitä enää vuoden kuluttua jaksanut asettaa. Oli sairaan upeeta saada eka tekstari. Hypin riemusta ja tekstailin innoissani kave-reille, ja muut lahjat saivat jäädä odottamaan avaamista. [...]

Kyseinen jalo laguuninsävyinen 5110 kesti erittäin hyvin extreme-olosuhteita. Pidin sitä talvitakkini rintataskussa, josta se lensi usein koulun kivilattialle. Akku irtoili ja löystyi, mutta lisäsin maalarinteippiä väliin. Kiinnitin kuoriin pieni tarroja, ja puhelimen takaosaan suomenlippu-tarran. [...] Jalomuotoinen 5110 hajosi eräänä syksyisenä iltana vuonna 2003. Puhelimen näytölle syttyi valo ja siihen tuli teksti "CONTACT TO THE SERVICE", sitten puhelin sammui iäksi. Vuonna 1997 valmistetun laatupuhelimen aika oli tullut.

Sain käyttöni poikakaverini vanhan kännykän, Nokian 3210:n. Siinä oli tummanharmaat vakiokuoret. Erottuamme jo muodista poistunut puhelin sai jäädä minulle, mutta en kuitenkaan saanut iloita siitä kauaa, sillä se joutui kokemaan hukkumiskuoleman vain muutama kuukausi myöhemmin vanhojentanssien jatkoilla. Uitin sen vahingossa vesihanan alla. Siitä lähtien tuo kännykkä on ollut täysin mykkä. Kuoret sentään kelpasivat varaosiksi, akku pitää epäilyttävää surinaa.

Tragedian jälkeen kaverini antoi mulle ensiavuksi vanhan puhelimensa, samanlaisen 3210:n varusteina takaosan musta pääkallokuori. Vaihdoin kuoren tylsään harmaaseen. Kännykässä oli tallella itse aikoinaan kaverilleni säveltämä hassu luritus, joka soi aina kun soitin hänelle. Nostalgian siivittämänä asetin sen kaveriltani tulevien puhelujen soittoääneksi. Aloin myös soitella enemmän kännykällä, mutta 80% laskun hinnasta koostui edelleen tekstareista.

Näin kertoi 20-vuotias nainen ”kännykkähistoriastaan” syksyllä 2006. Hän vastasi kännykkäelämäkertakyselyyn, jonka tein digitaalisen kulttuurin uusille opiskelijoille oppiaineen peruskurssilla. Kännykkäelämäkertansa kirjoitti kaksikymmentäkaksi 18–27-vuotiasta opiskelijaa (2 miestä, loput naisia), joista suurin osa oli saanut ensimmäisen oman matkapuhelimensa 1990-luvun lopulla teini-iässä. Sitä ennen heidän kotitalouksissaan oli saattanut olla muita matkapuhelimia.

Alun katkelma kertoo mainiosti henkilökohtaisesta, kokeilevasta ja jopa intiimistä suhteesta uuteen teknologiaan – ja uusiin laitteisiin, jotka lähes väistämättä tulevat aikanaan käyttöikänsä loppuun. Uutuuteen liittyvä innostus muuttuu pikkuhiljaa tutustumiseksi – tai jonkinlaiseksi "tuttuuntumiseksi", jossa suhde matkapuhelimeen kehittyy pikkuhiljaa erilaiseksi (ks. esim. Kopomaa 2000; Kasesniemi 2003). Lopulta laite vanhenee ja mahdollisesti korvautuu uudella. Kuitenkin vanhoja laitteita ei unohdeta, vaan niitä muistellaan, pyydetessä tai pyytämättä.

Tässä esityksessä käyn läpi tarkemmin niitä muistelun aineksia, joita opiskelijoiden "kännykkäelämäkerroista" löytyy. Keskeistä on, miten kännykkähistoria näyttäytyy henkilökohtaisena kasvukertomuksena, jossa yleensä lapsuuden tai teini-ään innostunut ja osin hullutteleva kännykkäkäytön esitetään muuttuneen luonteeltaan yhä arvioivammaksi. Ilmiö muistuttaa muun muassa tietotekniikan käytöstä kertomisen tapoja (ks. esim. Uotinen 2005).

Kännykkähistorioissa kutoutuvat yhteen vähintään kahden tason teknologian sosiaalisen rakentumisen prosessit. Yhtäältä kännykkä on jo itsessään kommunikaatioteknologia, jota käytetään jo lähtökohtaisesti sosiaalisesti. Toisaalta kännykkäelämäkerroissa tai -historioissa hahmottuu kaksi keskeistä sosiaalista toimintaympäristöä, perhepiiri ja kaveripiiri, joiden kautta nuorten käyttäjien kännykkäsuhde on pitkälti määrittynyt ja rakentunut.

Tekstien analysointi liittyy yleisempään teknologian tutkimuksen agendaan. Väitän, että uuden teknologian tutkimus on usein tietynlaisen murroksellisuuden harhan ja epookki-illuusion vallassa (epookki-illuusiosta ks. Männikkö 2002, 72). Kuvittelemme teknologisen murroksen tietyt piirteet äkillisemmiksi ja vallankumouksellisemmiksi kuin mitä ne ovat, mutta samalla jotkut muutoksen ja murroksen ulottuvuudet jäävät huomaamatta. Epookki-illuusio saattaa näkyä tutkimuksessakin: tutkitaan sellaisia ilmiöitä, joita ei juuri ole olemassa ja sellaisia sovelluksia, jotka eivät välttämättä koskaan tule edes yleistymään käytössä. Ja vaikka ne yleistyisivätkin kännykkäkäytön tapaan, rutiininomaisiksi koettujen teknologisten käyttökulttuurien pariin ei välttämättä tutkimuksessa enää palata, vaikka rutinoitumiseen mahdollisesti linkittynyt muutos ei ole mitenkään yksiselitteistä.

Esitelmän keskeinen tarkoitus onkin osoittaa, että digitaalisen kulttuurin ilmiöitä tutkittaessa on säännöllisesti palattava arvioimaan uudelleen erilaisten teknologisten innovaatioiden merkitystä, koska merkitykset ja tulkinnat muuttuvat muun muassa tuotesuhteiden kypsyessä. Samanaikaisesti kun uuden teknologian tulo näyttäytyy edelleen nopean muutoksen ja murroksen kautta, digitaaliselle ja teknologiselle kulttuurille alkaa yhä enenemässä määrin kertyä sellaisia perinteen kerroksia, jotka omalta osaltaan vaikuttavat nykyiseen ja tulevaan teknologiseen käyttösuhteeseemme. Digitaalisen kulttuurin ja teknologian tutkimus muuttuu täten yhä voimakkaammin muistin ja muistamisen tieteenksi.

Toiseksi esitän, että vähintään osaa teknologiasuhteista, liittyvät ne sitten vanhaan, nykyiseen tai tulevaan teknologiaan, on mahdollista tarkastella *koneromansseina*. Koneromansseilla en viittaa pelkästään tarinoihin ”tietokoneista rakkauden työkaluina” (ks. Suominen 2006). Pikemminkin väitän, että eri aikatasoja yhdistää romanttinen suhtautuminen teknologiaan. Koneromanssit ovat teknologisen kaipauksen, kaihon, ihastuksen ja kiintymyksen käytäntöjä, jotka muun muassa ilmenevät teknologian suunnitteluprosesseissa, valinta- ja hankintatilanteissa, teknologisessa muistelupuheessa ja muisteluharrastuksissa. Ne eivät ole kokonaan positiivisia vaan saattavat sisältää vaikeita hetkiä, pettymisiä, kieltäytymisiä ja

luopumisia. Jatkossa tarkoitukseni on tutkia romanssien variaatioita ja paikantaa ne teknologiasuhteiden alueet, jotka jäävät koneromanssien ulkopuolelle.

KIRJALLISUUTTA

Kopomaa, Timo: *Kännykkäyhteiskunnan synty. Tihentyvä arki, tiivistyvä kaupunki*. Gaudeamus, Helsinki 2000.

Kasesniemi, Eija-Liisa: *Mobile messages. Young People and New Communication Culture*. TUP, Tampere 2003.

Männikkö, Matti: ”Tulevaisuudentutkimus ja historiankirjoitus.” *Dialogus. Historian taito*. Toim. Meri Heinonen, Leila Koivunen, Sakari Olliterno, Heli Paalumäki, Hannu Salmi ja Janne Tunturi. Kirja-Aurora, Turku 2002.

Suominen, Jaakko: "Koneromanssi. Tietokone rakkauden työkaluna." Teoksessa *Välimuistiin kirjoitetut. Lukuja Suomen tietoteknistymisen kulttuurihistoriaan*. Hannu Salmi et. al. K&H, Turku 2006.

Uotinen, Johanna: *Merkillinen kone. Informaatioteknologia, kokemus ja kertomus*. Humanistisia julkaisuja 40. Joensuun yliopisto, Joensuu 2005.

Sari Tuuva-Hongisto

Joensuun yliopisto

Karjalan tutkimuslaitos

sari.tuuva-hongisto@joensuu.fi

TIETOYHTEISKUNTA KANSALLISENA KERTOMUKSENA

Esitelmässä tarkastelen Oppiva Ylä-Karjala hanketta osana kansallista tietoyhteiskuntaprojektia, jossa tietoyhteiskunnasta tehtiin uutta suomalaista kertomusta ja identiteettiä.

Tietoyhteiskunnan kehittämistä edistettiin erilaisilla strategioilla sekä kansallisella että paikallisella tasolla 1990-luvun jälkipuoliskolta alkaen. Tuolloin kirjoitettiin sekä kansallisia että maakunnallisia tietoyhteiskuntastrategioita ja käynnistettiin lukuisia erilaisia tietoyhteiskuntaprojekteja. Pohjois-Karjalassa tietoyhteiskunta-keskustelu ja strategian kirjoittaminen aloitettiin etujoukoissa. 1990-luvun lama koetteli Pohjois-Karjalaa erityisen voimakkaasti ja tietoyhteiskunnan ajateltiin luovan uutta uskoa ja työpaikkoja laman runtelemalle syrjäseudulle: maakunnasta haluttiin kehittää erityinen tietoyhteiskuntalaboratorio. Tietoyhteiskunnan kehittämistä suuntasi Pohjois-Karjalan liitto ja tietoyhteiskuntastrategia ”Talkoilla tietoyhteiskuntaan - Pohjois-Karjalan tietoyhteiskuntastrategia ja toimenpideohjelma 1999–2006” julkistettiin 1999.

Yksi keskeisimmistä Pohjois-Karjalan tietoyhteiskuntaprojekteista oli Oppiva Ylä-Karjala. Hankkeesta tuli pohjoiskarjalaisen kansalaislähtöisen tietoyhteiskunta-kehittämisen lippulaiva ja yleisesti tunnettu menestystarina. Oppiva Ylä-Karjala -projektista muodostui esikuva lukuisille paikallisille tietoyhteiskuntahankkeille Suomessa. Hankkeessa rakennettu paikallinen kansalaisverkko laajentui useille alueille Pohjois-Karjalaan ja se toimi mallina ja opettajana lukuisissa hankkeissa muualla Suomessa. Sen kokemuksien pohjalta rakennettiin mm. Sitran rahoittama Oppivat Seutukunnat -projekti, jossa Ylä-Karjalan mallin paikallista soveltamista kokeiltiin kahdeksalla paikkakunnalla eri puolilla Suomea.

Tietoyhteiskunta kansallisena identiteetikertomuksena

Maailman johtava tietoyhteiskuntatutkija Manuel Castells ja suomalainen filosofi Pekka Himanen (2001) laajentavat kirjassaan ”Suomalainen tietoyhteiskuntamalli” tietoyhteiskunta-ajatuksen neutraalista ”yhteiskunnan seuraava kehitysvaihe” tai poliittisen retoriikan kuivakkuudesta ja nostavat sen suomalaisen kansakunnan ja itsetunnon keskeiseksi virstanpylvääksi talvisodan hengen rinnalle. Castells ja Himanen olivat nostamassa tietoyhteiskunnan kehittämistä kaikille kuuluvaksi yhteiseksi kansakunnan projektiksi. Tässä tietoyhteiskunnan tulkinnassa ei enää ole kyse välttämättömistä tietotekniikan käyttötaidoista osana kansalaistaitoja vaan suomalaisen kansallisen itsetunnon nostattamisesta, tietoyhteiskunnasta, jossa voi olla ylpeä suomalaisuudestaan. Sitran tutkimushankkeena Castells ja Himanen osallistuvat kirjallaan kansallisen teknologiaprojektin luomiseen.

Castells ja Himanen asettavat tietoyhteiskunnan kehittämisen uudeksi suomalaiseksi eloonjäämisprojektiksi ja uudeksi suomalaiseksi identiteetiksi, jolla ”Suomi lunastaa paikkansa kehittyneiden yhteiskuntien joukossa. Suomi haluaa

olla 'numero yksi', uuden tietoyhteiskunnan laboratorio. Tietoyhteiskunta ei ole suomalaisille vain yhteiskunnan uusi kehitysvaihe vaan kansallisen menestyksen uusi merkkipaalu.” (Hautamäki 2001). Castells ja Himanen tekevät tietoyhteiskunnasta sekä suomalaisista teknologiainnostuneena kansana eräänlaista identiteetikertomusta (Yuval-Davis 1997, 43–44.)

Nira Yuval-Davis (1997, 43–44) sijoittaa identiteetikertomukset poliittisiin prosesseihin, jossa ne kanavoivat poliittisia päämääriä ja yhtenäistävät niitä. Identiteetikertomukset muuttavat havaintoja menneestä ja nykyhetkestä, muuttavat erilaisten ryhmien organisaatioita ja luovat uusia ryhmiä, muuttavat kulttuuria korostamalla joitain piirteitä ja vinouttavat niiden merkityksiä ja logiikkaa. Identiteetikertomukset luovat ja määrittelevät uusia tulkintoja erilaisista ryhmistä ja kansoista. (Martin 1995, 13.)

Identiteetikertomuksilla on tavallisesti myös kertojansa: profeetta, filosofi, runoilija, ideologi, imaami, pappi, poliittinen johtaja, liittojen tai yhdistyksien johtajat tai lakimiehet ovat tavallisesti niitä, jotka tuotavat ryhmälle yhteistä menneisyyttä ja eteviä, muista poikkeavia ominaisuuksia (Martin 1995). Kansainvälinen tietoyhteiskuntaguru ja suomalainen filosofi sopivat siis hyvin identiteetikertomuksen kertojiksi. Identiteetikertomus ei kuitenkaan voi syntyä yhteiseksi ellei siihen osallistu sekä poliittisia vaikuttajia että tavallisia ihmisiä, ryhmän sisäpuolisia ja ulkopuolisia, jotka sekoittavat erilaisia strategioita ja tunteita yhteiseen kertomukseen, joka nostattaa tarinalle kaikua. Oppiva Ylä-Karjalan tarinoille oli kaikua ja tilausta, sillä ne konkretisoivat kansallisen strategian hengen. tarinat syrjäseutujen asukkaista ja maatalon emännistä, joista tuli suvereeneja tietoyhteiskunnan kansalaisia ja aktiivisia osallistujia, olivat välttämättömiä tietoyhteiskunnan läpäisevyyden ja koko kansan projektin luomisessa. Samanaikainen kansanomaisuus sekä julkisuus ja institutionaalisuus on olennainen piirre kulttuurista tai kansallista yhtenäisyyttä rakentavissa kertomuksissa (Kurki 2006). Kyse oli siis tarinasta meistä, siitä mitä ja millaisia me olemme (Paasi 1998a).

Oppiva Ylä-Karjala-hanke oli Sitran kansallisen tietoyhteiskuntastrategian ilmentäjä ja onnistunut kokeilu. Hankkeen menestyksestä tuli olennainen osa kansallista tietoyhteiskunnan menestystarinaa. Hankkeen eri osa-alueet sekä perusteet soveltuivat hyvin tietoyhteiskunnan rakentamisen henkeen: työttömistä syrjäseudun asukkaista koulutettiin tietotekniikan osaajia, jotka opastivat alueen asukkaita tietotekniikan ja tietoyhteiskunnan pariin. Kansalaisverkko keskusteluineen oli kansalaisaktiivisuuden kanava, jota tavoitellut tietoyhteiskunnan aktiiviset kansalaiset ryhtyivät käyttämään. Ja yläkarjalassa todella löytyi innostunutta henkeä ja käyttäjämäärät ylittivät odotukset. Oppiva Ylä-Karjala oli myös digitaalisen kuilun ylittävä hanke. Projekti sijoittui syrjäseudulle, alueelle, joka oli vaarassa syrjäytyä tietoyhteiskuntapuheen määritelmässä. Hanke toi syrjäisen ja syrjäytymisvaarassa olevat tietoyhteiskuntakehittämisen etujoukoksi ja keskiöön. Hankkeesta muodostui suomalaisen tietoyhteiskuntakehittämisen malliesimerkki.

Pohjoiskarjalaisen tietoyhteiskunnan kokijat eivät olleet yksin vaan osana kansallista projektia. Tietoyhteiskunnan kehittämisen, paikallisten projektin sijoittaminen laajempaan kontekstiinsa tuo esiin sen, miksi tietoyhteiskunnasta, miksi tietotekniikan käyttötaitojen opettelemisesta tuli niin merkittäviä, miksi oli tärkeää olla mukana hankkeissa luomassa suomalaista tietoyhteiskuntaa. Tietoyhteiskunnan julistettiin kuuluvan kaikille, mutta kaikille siitä ei välttämättä muodostunut sellaista kokemuksellista osallisuutta kuten esimerkiksi tarkastelemieni tietoyhteiskuntakehityshankkeiden osallistujille. Yhteinen kokemus syntyi ennen kaikkea hankkeissa ja niiden luomissa tulkintaympäristöissä, joissa tietoyhteiskunnasta rakennettiin kansallista projektia. Yhteinen kokemus ei syntynyt uusista taidoista ja

osaamisesta vaan retorisesta maastosta, joka loi edellytykset kuulumiselle ja osallisuudelle. Yhteiseen kertomukseen tarvittiin erilaisia menestystarinoita, myös syrjäisen ääni ja rajaseudun pioneirit.

KULUTTAJATUTKIMUSKESKUS, PL 5 (Kaikukatu 3) , 00531 HELSINKI
puh. (09) 77 261, faksi (09) 7726 7715
www.kuluttajatutkimuskeskus.fi